

Češki spisal J ar. Fr. Urban, poslovenil Tine Debeljak:

Mladi Črnuta.

(Zgodba slovenskega dečka iz svetovne vojne.)

5.

Zvečer je pritekel do Črnutove kočee vojak iz zdravštvnenega oddelka, naj bi vsi takoj prišli v bolnico.

Otroka sta se razveselila, da bosta zdaj videla očeta. Zlasti Jerica se je radostila. Takoj je stekla iz hiše, natrgala v naročje najlepših rož in srcece se ji je treslo v sladki slutnji, kako bo presenetila ateka. Babica pa, kot da ji je ta navica vlila moč v noge, ni čutila več svojih osemdesetih let. Nekaj jo je gnalo, sililo, da je mladostno hitela.

Martinek je stekel kot ptič v barako, za njim pa babica in Jerica. Pri postelji je sedela usmiljenka in gladila Črnuto glavo. Mož je kričal, vil roke in škripal z zobmi. Ko je zapazil svoje drage, je radostno razprostrl proti njim svoje roke in dvignil telo, kolikor je mogel.

Ko je babica videla svojega sina, je zajokala in pritiskala izsušene ustnice na njegova usta, ki so šepetala: »Mamica draga!< S tresočo se roko je objela sinov tilnik in mu lahno položila glavo na blazino.

»Moj dragi Ivan, le inirno leži!« mu je ljubeznivo rekla.

»Atek, tu imaš rožice, tu jih imaš! Zunaj je pomlad. Imamo že piške Atek, atek, kdaj pa prideš domov?« je žgolela Jerica, ne zavedajoč se groznega trenuika.

»Otroka moja draga, moram vaju zapustiti. Imejta se rada in ljubita babico...« Utrudljivo je oče slovkoval. In spet je zaškrtal z zobmi in oči so se mu obrnile.

»Ivan!«

»Atek!«

»Tako sem se vas veselil, a zdaj...« Žile na sencih so se mu modro napele.

»Pojdita sem, otročiča moja!« In privil je Martinka in Jerico k sebi in ju poljubljal. Babiea je morala sesti na stol, ki ji ga je ponudila strežnica.

»Martinek, to ti položim na srce: ne hodi v te nesrečne rudnike! Izpijejo ti dušo in kri———K stricu v Loče pojdi in ne zapusti Jerice... Hotel sem — — —« V tem hipu je naglo odtrgal roko od glave svojih. otrok iu se prijel z vso močjo za svojo glavo — toliko, da si ni izrval las. Zagrizel se je z zobmi v ustnice, zavpil od bolesti in se stisnil vase. Izbuljene oči je uprl v praznino in mirno obležal.

»Ateka je zelo zbolelo... Pa zdaj mu je že odleglo —« je zašepetnila Jerica babici, ki je planila k ležišču.

»Da, odleglo...« je zavzdiknila in prikimala z glavo. S tresočimi se rokami je zablodila čez Ivanov obraz in mu zaprla oči. Ni mogla več niti zaplakati.

Martinek je spoznal, da se je ta trenutek zgodilo nekaj groznega. Zaječal je in se vsebolj pritisnil k babici, ki se je vsa tresla v pritajeDem joku.

Jerica je položila šopek belih rož očetu na prsi.

»Ko se zbudi, se bo razveselil,« je rekla Martinku v otroškem zaupanja. Martinek ji ni odgovoril, le globoko jo je pogledal... Ona mu je padla v naročje in on jo je poljubljal v joku———

»Poljubita še zadnjikrat ateka!« je v solzah rekla babica in se sklonila nad sinovo glavo, da mu poboža lase.

Martinek, ki je še držal Jerico v naročju, se je približal očetovomu čelu in ustnicam. Ko je poljuboval očetove ustne, ga je zazebló od smrti.

»Pojdita, siroti! Zdaj nimata nikogtfr več. Zbogom, Ivan! Spavaj sladko, moj sin!«

Oklevajoč in zmučena je odhajala babica od postelje.

Tretjega dne so v spremstvu vojaške godbe nesli vojaki Črnuto v beli, nepobarvani rakvi na pokopališče, nedaleč od šole. Babica je šla z oti»koina za rakvijo kot iz drugega sveta. Tudi stari učitelj in zastop vaščanov je pospremil Črnuto na poslednji poti.

Solnce se je smejalo v modrikasti zarji. Mangart na eni in Rombon na drugi strani sta kot mogočna velikana, vzpeta proti nebesom, klicala T svitlo modrino grozno kletev na tiste, ki so vrgli ljudi v tako muko.

Babica se je vračala z otrokoma od pogreba. \ ušesili ji je zveuela vojaška godba in poslednje besede, ki jih je spregovoril nad rakvijo učitelj, stric Slokar:

»Bodi blagemu pokojniku časten spomin!«

A prej ko se je teden srečal s tednom. so tudi babioo položili v grob. Smrt sinova ji je prizadela...

Tako sta Martinek in Jerica ostala sama, zapuščena. Nekdo ju pa ni zapustil in se je še bolj navezal nanja: stari Pavletič Vsak dan je prihajal k njima, ju tolažil v njiju žalosti in ni pustil, da bi gladovala.

Za svojo rodbino, ki je brez utehe izgubljala dni, internirana v göllersdorf-skem taboru, ni mogel skrbeti, in tako je svojo ljubezen vsaj deloma prenesel iia nesrečni siroti Črnutovi.

6.

Doma se Martinek ni več dobro počutil. Vse se mu je zdelo pusto, prazno in imel je občutek, kot bi se hotel podreti nanj strop. Bilo mu je tesno. Nekaj težkega ga je nagibalo k pobitosti. Kot mu je prej bil dom mil, topel, tako ga je zdaj mrazil s hladnostjo, zapuščenostjo in spomini. Vse ga je spominjalo na skupno življenje z očetom in babico, na skupne težnje. Kar ga je še veselilo, je bil le vsakdanji obisk groboT.

Dolgo ni imel poguma, da bi pisal stricu v Loče o dogodkih zadnjih dni. Ni namreč strica tako dobro poznal in ga ni hotel nadlegovati in ga obteževati z novimi skrbmi. Končno je pa sam uvidel, da potrebuje pomoči in nasvetovkušenega človeka, da se mora nečesa poprijeti, ogledati se po delu, kajti dobro je že s svojimi štirinajstimi leti vedel, da postane človek samo z delom pravi človek, koristen član v verigi človeške družbe.

Ali kje naj si poišče dela?

Polagoma je uvideval, da mu'ne preostaja drugega ko da stopi v sviščene rudnike, kajti lc tako bi mogel ostati blizu Jerice. Ne bi je inogel zapustiti... Kaj bi počela uboga mala sama? Pa vselej, kadar se je domislil rudarske karbidne svetiljke. mu je stopila pred oči grozna slika materine nenadne smrti in na svojem licu je čutil proseči izraz očetovih oči, ki so ga rotile, naj ne hodi v to podzemlje...

Posvetoval se je o tem samo s Pavletičem, sedel in napisal stricu Šimnu vse.

Stric mu je takoj odgovoril. Na pieprost in prisrčen način je izročil otroka v božje varstvo, dokler ne prideta k njemu, da se pomenijo o nadalnjem. Ni pa mogel priti takoj, kajti moral je dobiti prej dovoljenje za prekoračenje meje s Koroškega na Primorsko. Kakor hitro pa ga je dobil, se jc napravil na pot in nenadno potrkal na Črnutovo kočo.

Martinek je prišel odpirat. Na prvi pogled je strica spoznal, kajti bil je očetu popolnoma podoben. A ko so vsi trije posedli po izbici, se je razgovoril stric in brez dolgih ovinkov rekel:

»Kot vidim, tukaj ne moreta živeti. Pridita k meni! Dobhn vama dovoljenje in preselita se k nam. Počutila se bosta kot tloma. Imel sem rad vajinega očeta, zdaj varaa hočem biti jaz namesto njega in moji fantje Matija. Andrej in Ivan bodo vajini bratje.«

Siraon Črnutu je mislil resno. Drugega dne je obiskal še daljno sorodnico Rakičevo v Srednjem logvi. Njej je razodel svoje načrte. Ta je odobrarala njegov sklep in ga pohvalila, da se je tako zavzel za ubogi siroti. Zelo jo je tudi zveselilo, da je Črnutova hišica naprodaj. Rakičeva je imela v podnajemu le ubogo sobico za cerkvico in zato se je takoj priglasila za kupca. Stric hišice ni cenil previsoko in tako je bila kupčija biž sklenjena. Tri četrtine kupne ccne je Rakičera izplačala takoj, ostanek pa da bo plačala kar najhitreje.

Ko je bilo vse to sklenjeno, se je stric spet napoiil domov -v Ločc. Vzel je s seboj takoj nekaj zavojev odej, perila in obleke, da bi otrokoma olajšal preseljevanje.

Jerica je bila srečna, da bo pri stričku in da bo pomagala teti, ki jo bo imela rada. Tudi Martinek je bil zdaj pomirjen. Samo bolelo ga je, da I moral zapustiti njemu tako draga grobova. V žalost pa mu je padel žarek radosti, da Ločc le niso iako daleč in da bo lahko vsako leto obiskal groba in

kraj, s kateri in je zrasla njegova duša in v katerem korenini z vsem svojim bistvom.

Kmalu je prišlo dovoljenje, da smeta čez raejo tudi Martinek in Jerica. Poslovila sta se od vseh znanih, se razjokala na grabeh, kjer sta zasadila divjo trto in planinskih rož, in odšla sta uja daljno pot s težkimi bremenom na ramah. Pohištvo, domačo opravo in kože sta pustila v oskrbi Rakičevi, ki se je že preselila v novi dom.

Nista pa šla skozi predor, ampak peš čez Predel. Počasi sta stopala po bregu in Mangartov ščit, ki ju je zjutraj pozdravljal in jima svetil zvečer v spanje, ju je spremljal tudi zdaj.

Zavila sta s krivuljaste poti v dolino, ki je gorela v blesku solnca in vrisku zelenja. Njuna pogleda pa sta žalostno begala po kotlini, ustavila se nad vasjo in hitela še dalje, gor k Rombonu, odkoder se je čulo gnenje topov.

»Tja poglej, Martinek, tja nekoliko na desno, tam še pogleduje zvonik naše cerkvice za nama, in tam, malo bolj doli, za tem drevjem, tam je naša hišica... A tamle za šolo pa počiva najin atek in najina babica... Kje pa leži najina mamica? Ne atek ne ti mi nista tega povedala...«

Jerica je pri tem vprašanju prijela Martinka za roko in mu dolgo gledala v oči.

Martinka je zbolelo v srce.

»Danes ti pokažem njen grob,« je odgovoril kot iz sna in umolknil. Le bolj k sebi je pritisnil sestrino telo. Bilo mu je hudo.

Potem pa je umaknil pogled od doline, ki je predstavljala vse ujevo do sedanje življenje, otrl si z dlanjo solzo in se ni več okrenil. Nekaj inu je trgalo srce.

»Pojdi, Jerica, pojdiva v svet!« je zašepetal v solzah.

»In imejva se rada,« je rekla deklica in hitela z drobnimi koraki za bratcem.

(Konec.)

Fran Roš:

Gledališče.

*Hej, igrajmo gledališče!
Volk požrešni naj bo Janko,
on pohrusta naj otroke:
Jožeta, Ivanko, Anko.*

*Jaz bom vaša skrbna mati.
Sit bo smrčal volk kosmati,
s pipcem pojdem hrabro nadenj —
ni se treba vam nič batil*

*Živi skočite otroci
spod klopi kot iz trebuha.
To bo svidenje veselo
in bo konec požeruha!*

*Ko bo vse to doigrano,
tudi volka obudimo,
naj še on vesel bo z nami,
ž njim se v krogu zavrtimo.*